

Uitnodiging donateursdag Stichting Bouwhistorie Nederland in Groningen Zaterdag 4 november 2017

Op zaterdag 4 november a.s. houdt de SBN de jaarlijkse donateursdag. Vorig jaar bestond de SBN 25 jaar en inmiddels is het tijd voor de 25ste donateursdag!

Voor de eerste keer bezoeken we de stad Groningen, een van de oudste en grootste steden van Nederland. Het bestuur van de SBN nodigt u van harte uit voor een bezoek aan de stad.

Het programma voor deze dag is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met Monumenten & Archeologie van de gemeente Groningen.

De stad Groningen in kort bestek

De eerste vermelding van de dan nog bescheiden nederzetting als *villa Cruoninga* dateert van 1040, in een schenkingsakte van de Rooms-Duitse keizer aan de bisschop van Utrecht. Binnen de omwalling en latere stadsommuring (van ca. 1260) vonden diverse kerkelijke stichtingen plaats: de Sint Walburg- en de Martinikerk in de nabijheid van de Grote Markt en de Maria Der Aakerk westelijk van de Vismarkt. In de stad bevinden zich al vroeg meerdere gasthuizen; het Heilige Geest- of Pelstergasthuis wordt al in 1267 genoemd.

In de loop der eeuwen groeit de nederzetting uit tot een grote handelsstad te midden van de *Ommelanden* en slaagt de stad er steeds meer in onafhankelijk te zijn als bestuurlijke en rechterlijke macht. De handel is gedurende de periode van de Hanze op de regio gericht, maar ook op Noord-Duitsland en het Oostzeegebied.

In de late middeleeuwen wordt de stad al enkele keren uitgebreid. Een zeer grote stadsuitbreiding volgt in het begin van de 17de eeuw, dan wordt het stedelijk gebied verdubbeld en de stadsomwalling van 17 *dwingers*, bastions, voorzien. De Nieuwe Kerk vormt het middelpunt van de vooral noordelijke uitbreiding. Rond de Ossenmarkt in deze uitbreiding staan nog steeds voorname huizen uit de 17de en de 18de eeuw. Groningen krijgt in 1614 een universiteit.

Na de Vestingwet van 1874 worden de verdedigingswerken heringericht (plan van Bert Brouwer) tot een plantsoen, een villabuurt (later) ook twee ziekenhuizen, waaronder het Academisch Ziekenhuis. In de jaren '20 en '30 worden meerdere wijken gebouwd met woonhuizen in een variant op de architectuur van de Amsterdamse en de Haagse school.

De schade tijdens de bevrijding aan het eind van de Tweede Wereldoorlog is aanzienlijk, vooral in het zuidelijke singelgebied en aan de noord- en oostwand van de Grote Markt.

In de naoorlogse periode groeit de stad flink en tot op de dag van vandaag worden nieuwe wijken aangelegd. Vanaf het eind van de jaren '80 staat de stad bekend om spraakmakende architectuur, zoals met de bouw van het nieuwe Groninger Museum. Tegenwoordig heeft de stad ruim 200.000 inwoners, voor een relatief groot deel studenten van de Universiteit en de diverse HBO-instellingen.

In de afgelopen decennia is veel archeologisch, architectuur- en bouwhistorisch onderzoek verricht, grotendeels door en in opdracht van de gemeente. Tijdens de donateursdag horen we over de resultaten van het onderzoek. In veel gevallen blijkt Groningen sterk afwijkend van bouwtradities, constructies en materialen in vergelijking met de rest van Nederland. In de lezingen en tijdens het bezoek aan de panden worden de bevindingen van het onderzoek toegelicht, door de medewerkers van Monumenten & Archeologie van de gemeente en door de bouwhistorici Jan van der Hoeve en Frank van der Waard.

Het programma voor deze donateursdag:

10.00 uur Ontvangst in het St. Geertruids- of Pepergasthuis, in de Peperstraat.

10.30 uur

- Welkomstwoord door Koos de Looff, voorzitter SBN
- Joris van Haften: erfgoedbeleid en (bouwhistorisch) onderzoek
- Gert Kortekaas: ruimtelijke ontwikkeling van de stad
- Taco Tel: bouwhistorie in Groningen
- Jan van der Hoeve: Groninger *specialiteiten*
- Rogier Kruisman: de cultuurhistorische waardenkaart van Groningen

12.30 - 13.30 uur Lunch in het Pepergasthuis

Mogelijkheid tot een bezoek aan diverse onderdelen van het gasthuis, waaronder de kap van de kerkruimte.

13.30 uur Middagprogramma (nog onder voorbehoud), een rondleiding in groepen naar:

- De Martinikerk, met een bezoek aan de kappen
- Het Hinckaertshuis in de Oude Kijk in 't Jatstraat
- Het stadhuis op de Grote Markt
- Het Scheepvaartmuseum in de Brugstraat
- En voor enkele liefhebbers een bezoek aan de 18de-eeuwse toren van Der Aa-kerk

16.30 – 18.00 uur Afsluitende borrel in stadscafé Pronk aan de Vismarkt (hoek Folkingestraat), aangeboden door de gemeente Groningen.

De kosten voor deze donateursdag bedragen € 35,- (ook voor introducés), voor studenten geldt een tarief van € 25,-. De kosten voor niet-donateurs van de SBN bedragen € 40,-.

Aanmelden kan tot en met 1 november aanstaande, door het sturen van **een e-mail naar hp.jansen@utrecht.nl**.

Wij verzoeken u om gelijktijdig met uw aanmelding het verschuldigde bedrag over te maken op **NL12 INGB 0000 273441 t.n.v. penningmeester SBN o.v.v. Donateursdag 2017** (BIC INGB NL2A).

Het Pepergasthuis bevindt zich op circa 10 minuten lopen vanaf het NS-station Groningen; vanaf Stadscafé Pronk is het ongeveer 5 minuten lopen naar het station.

Indien u vragen heeft over de donateursdag dan kunt u contact opnemen met Henk Jansen, secretaris SBN, via 0031 (0)6-12820944 of via het e-mailadres hp.jansen@utrecht.nl.

Graag tot zaterdag 4 november in Groningen!

Het bestuur van de Stichting Bouwhistorie Nederland